

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

**VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKYCH KOMUNÍT**

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNÍT

Mgr. Katarína Pappová

ZVUK a VETA

2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum,
Ševčenkova 11, 850 01
Bratislava

Autor UZ: Mgr. Katarína Pappová

Kontakt na autora UZ: ZŠ, Kúpeľná 2, 080 01 Prešov
pappova.katarina@gmail.com

Názov: **Zvuk a veta**

Rok vytvorenia: 2014

**Oponentský posudok
vypracoval:** PaedDr. Eva Bilišňanská

ISBN 978-80-565-0937-1

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunit. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah:

1. Zvuková stránka jazyka
2. Typológia viet
3. Syntax (skladba)

Pracovné listy

Zopakuj si spodobovanie na hranici slov pri splývavej výslovnosti!

Zopakuj si!

párové:

znelé: b, d, d', dz, dž, g, h, z, ž, v

neznelé: p, t, t', c, č, k, ch, s, š, f

nepárové:

zvučné: m, n, ň, l, r, j

spodobovanie nastáva, ak sa stretne:

1. znelá s neznelou

2. neznelá so znelou

3. neznelá so zvučnou

Ak po skupine neznelých spoluhlások nasleduje samohláska.

POZOR!!!

Nespodobujeme, ak sa stretne predložka s, z, v, k, s osobným zámenom, napríklad:

so mnou, ku mne, s nami, k nám, s nami

Zakrúžkuj, či sa spodobuje alebo nie.

prevoz pacienta **ÁNO/NIE**

s ním **ÁNO/NIE**

hroch ležal **ÁNO/NIE**

húf rýb **ÁNO/NIE**

pes breše **ÁNO/NIE**

dáš mu **ÁNO/NIE**

kabát si nechaj **ÁNO/NIE**

nekrič na mňa **ÁNO/NIE**

pod' sem **ÁNO/NIE**

zákaz zastavenia **ÁNO/NIE**

prúd vody **ÁNO/NIE**

raž dozrela **ÁNO/NIE**

pekáč masti **ÁNO/NIE**

k nám **ÁNO/NIE**

ak aj	ÁNO/NIE
pláž stíchla	ÁNO/NIE
v tej	ÁNO/NIE
musíš stíchnuť	ÁNO/NIE
v jednej	ÁNO/NIE
most opravili	ÁNO/NIE

Prečítaj si "zapamätaj si", potom určuj typ viet podľa zámeru a melódiu viet.

Pozorne si všimaj opytovacie otázky, či sú zisťovacie (zatvorené) alebo doplňovacie (otvorené).

Zapamätaj si!

melódia viet:

1. klesavá

2. stúpavá

Vety podľa zámeru, teda postoja hovoriaceho (obsahu) už poznáš.

Všetky typy viet podľa obsahu majú klesavú melódiu, okrem opytovacej zisťovacej.

1. oznamovacia - klesavá melódia
 2. rozkazovacia - klesavá melódia
 3. želacia - klesavá melódia
 4. zvolacia - klesavá melódia
 5. opytovacia doplňovacia - klesavá melódia
- opytovacia zisťovacia - stúpavá melódia

Nemal by si kričať.

Neskákať do bazéna!

Zajtra bude jasno.

Prídeš zajtra?

Kto nám pomôže?.....

Prečo si mi to nevysvetlila?

Máš súrodencov?.....

Paráda!

Kiežby sme mali tri mesiace prázdnin!.....

Lieky treba užívať dvakrát denne!.....

Zopakuj si vedomosti o zvukovej stránke reči! Pozorne čítaj zadanie otázok!

Ktorá možnosť obsahuje len jednoslabičné neprízvučné slová?

- A môj, jeho, ich, by, ma, ťa, sa, mi, ti, si
- B boli, by, som, si, ma, ťa, sa, mi, ti si
- C ma, ťa, sa, mi, ti, si, mu, ho, by, (plus tvary slovesa byť)

Ktorá z viet má stúpavú melódiu?

- A Vieš odpovedať na túto otázku?
- B Koho považujeme za otca histórie?
- C Pod' sem!

Koľkoslabičné je slovo osemsmerovka?

- A štvorslabičné
- B šesťslabičné
- C päťslabičné

Urči vetu podľa obsahu (zámeru, postoja hovoriaceho):

Bodaj by som všetko vedel a nemusel sa toľko učiť.

- A rozkazovacia
- B zvolacia
- C želacia
- D oznamovacia

Na ktorej slabike je v slovenčine hlavný prízvuk?

- A na druhej
- B na prvej

Čo je rytmus?

- A je hudobná skupina
- B je striedanie prízvučných a neprízvučných slabík
- C je striedanie slabík vo vete

Ktoré tvrdenia sú pravdivé? Podčiarkni, ktoré považuješ za správne.

- hlavný prízvuk je vždy na prvej slabike
- vedľajší prízvuk je na druhej slabike a tretej slabike
- vedľajší prízvuk je na prvej slabike odzadu
- vedľajší prízvuk je v štvorslabičných slovách na druhej alebo tretej slabike odzadu

Ktorá odpoveď je správna? Prozodické vlastnosti reči sú:

- A prízvuk, náraz, rytmus, melódia, sila hlasu, tempo reči
- B prízvuk, dôraz, melodika, sila a tempo reči, prestávka
- C prízvuk, dôraz, melódia, sila hlasu, tempo reči, rytmus, prestávka

V ktorých slovách je aj vedľajší prízvuk?

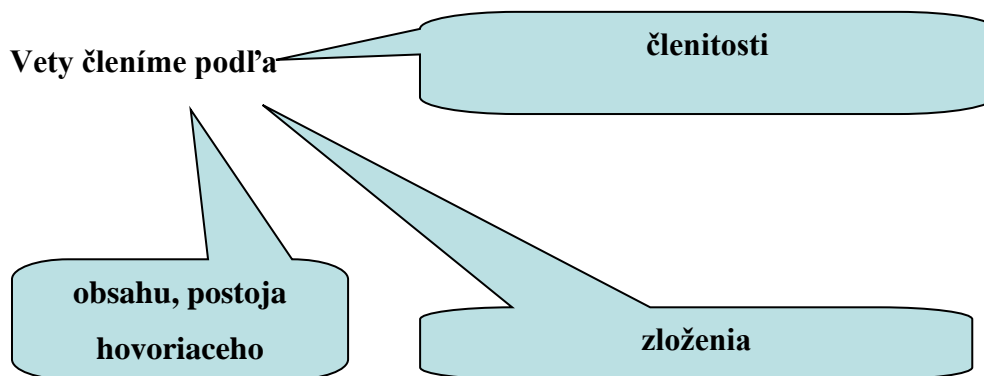
- A povedali, povzbudzujúci
- B ponad, prv, povedal

Aké druhy prestávok poznáme?

- A biologickú, významovú
- B významovú, fyzickú
- C biologickú, významnú

Čo je dôraz?

- A je kričanie pri čítaní
- B je vetný prízvuk, zdôrazňuje sa dôležité slovo vo vete
- C prízvuk

Vety podľa postoja hovoriaceho

- Oznamovacie
- Opytovacie - zisťovacie (zatvorené) odpovedáme na ne ÁNO/NIE
- doplňovacie (otvorené), začínajú opytovacím zámenom: Kto? Čo?

Kedy? Prečo? Kde?

- Rozkazovacie
- Želacie, na ich začiatku stojí častica: Nech..., Keby...Bodaj by...Kiežby...
- Zvolacie

Každá veta môže nadobudnúť zvolanie.

Otestuj sa, určuj vety podľa postoja hovoriaceho.

- Kto bol prvý vo volejbale?.....
- Máš už lístky do kina?.....
- To nemyslíš vážne?!.....
- Nech už sú letné prázdniny.....
- Nevyhadzuj odpadky von oknom!.....
- Halooooo!.....
- Nemáme nič na pláne.....

Prečítaj si umelecký text, úryvok z povesti. Potom si over svoje vedomosti týkajúce sa delenia viet podľa zámeru. Zapamätaj si, že opytovacie vety môžu byť zatvorené (zisťovacie) a otvorené (doplňovacie).

Žabia studňa – text

Marga bola sirôtka bez otca a matky, obaja sa jej jeden za druhým na akúsi pliahu – chorobu pominuli. A ona vyrastala medzi čel'ad'ou na Bratislavskom hrade. Jeden jej podal kôročku, druhý jabĺčko a kuchár vše aj za varešku kaše. Či takej omrvine veľa treba? Napokon si všimla Margu hradná pani a kázala si ju poslať k sebe do komnát. Najprv iba na drobné posluhy – veď dievča malo len zo osem rokov – a už potom, však sa uvidí.

“Tak akože sa ti žije v bielych komnatách?” spýtal sa raz Margy kuchár, keď jej kládol na podnos občerstvenie pre paniu: čaj a drobné pečivo.

“Ešte nie najhoršie,” vraví Marga, “len keby som sa tak nebála panej.” A dodala tíško: “Ona hneď za všetko dá založiť človeku husle.”

Kuchár hodil rukou: “Husle, to by ešte nebolo najhoršie. Oveľa horšia je metla. Keď ti tak vytnú pol šilinga.”

“A to je koľko?”

“Päťdesiat po holom. Človek sa až tak kúpe v krvi.”

“Ja sa veľmi bojím,” zašepkala Marga a brala sa s podnosom. Len aby ho šťastlivo doniesla! Len aby jej z neho dačo nespadlo!

Raz pani grófka rozkázala Marge doniesť vody do krčiazka. Nádrž, čo slúžila za studňu, bola hlboká, a krčiazok vzácny, zlatými lístočkami vybíjaný.

Jaj, len aby mi nepadol do vody! típla Marga, keď sa načahovala nad obrubník. Ledva si to pomyslela, už sa jej krčiazok vyšmykol z ruky a klesol na dno. Dievča sa horko rozplakalo. Pani grófka jej za ten krčiazok istotne dá založiť na krk husle. Alebo jej dá vyťat' metlu pol šilinga, ak nie i celý. Slzy ako hrachy cupkali do vody a vybíjali v nej jamky, až sa od nich po hladine kolesá rozbíhali. A vtom – hľad'že! Na samom prostriedku nádrže sa vynoril žabiak. A v pysku držal utopený krčiazok. Marga sa náramne potešila. Naklonila sa nad vodu, do jednej ruky opatrne chytila krčiazok a do druhej žabiaka. Od radosti, že ju zachránil pred paniným trestom, vtisla mu na široké ústa bozk.

“Ďakujem ti, žabiačik, nikdy na teba nezabudnem!”

www.videorozprávky.sk

Tak akože sa ti žije v bielych komnatách?

Oveľa horšia je metla.

Len aby jej z neho dačo nespadlo!

A vtom – hľad'že!

Takej omrvine veľa treba?

A to je koľko?

Ďakujem ti, žabiačik, nikdy na teba nezabudnem!

Marga sa náramne potešila.

Len aby ho šťastlivo doniesla!

Ja sa veľmi bojím!

Dievča sa horko rozplakalo.

Vety podľa zloženia

POZOR! Počítam prísudky vo vete

- **jednoduché**

(jeden Pr.)

- holé
- rozvité
- s viacnásobným
- vetným členom

- **zložené – súvetie**

(dva a viac Pr.)

- **prirad'ovacie**

- zlučovacie
- odporovacie
- stupňovacie
- vylučovacie

PRAVÉ

- dôsledkové
- príčinné

NEPRAVÉ

- **podrad'ovacie**

Určuj jednoduchú vetu, či je holá, rozvítá alebo s viacnásobným vetným členom.

- Nikto neprišiel.
- Nevie sa rozhodnúť či ty, alebo ona.
- Odvážnemu šťastie praje.
- Čas pre nás musí byť nástrojom, nie výhovorkou.

- Koreňom všetkého zla je láska k peniazom.....
- Dotknúť sa prstom nebies.
- Priateľ je ako druhé ja.
- Kocky sú hodené.

Otestuj sa! Rátaj prísudky a určuj vety podľa zloženia, všimaj si spojky.

- Nevedela nájsť správny smer, a preto hľadala pomoc.
- Zober si so sebou svoje veci, a to: pas, potraviny, batožinu.
- Málo cvičil, a tak nevyhral.
- Môžeš si zobrať aj loptu, aj bicykel.
- Najprv sa ospravedlnil, potom začal plakať.
- Nielenže sa hanbil, ale sa aj červenal.
- Buď budete ticho, alebo nebudete nič vedieť.
- Pozvali nás, avšak nepotešili sme sa.
- Keď nevieš, tak povedz.
- Povedali, že sa vrátia.
- Dobre si rozmysli, čo povieš.
- Ako ty mne, tak ja tebe.
- Mali ste ho počkať, no vy ste odišli.

Určuj druh prirad'ovacieho súvetia všimaj si spojky.

- Nevedel, no ozval sa.
- Najprv prišiel, potom sa pozdravil.
- Alebo sa vrátili, alebo zablúdili.
- Doniesol mi kvety, ba aj darček.
- Byť či nebyť?
- Nezaujímal ho to, avšak došiel.
- Ani nezavolali, ani nenapísali.
- Nielenže mi to prekáža, ale aj hnevá.
- Evka počúva rádio a vyšíva obrúsok.
- Všetko zjedol, ba i omrvinky pozbieral.

Vyskúšaj si svoje vedomosti! Určuj druh jednoduchého súvetia. (podrad'ovacie a prirad'ovacie)

Vážim si ľudí, ktorí sú pravdovravní.
Ani ma nepresviedčaj, ani nelákaj na ten výlet.
Opäť sa na neho nahneval, ale nemal prečo.
Povedz to, veď sa nemáš za čo hanbiť.
Chcela odomknúť dvere, lenže zámok sa zasekol.
Aj by rád niečo povedal, aj nemá odvahu.
Marhule sú už zrelé, ale broskyne ešte nie sú.
Prichystali veľkú hostinu, ba aj muzikantov prizvali.
Už si zabudol, ako som vám pomohol?
Či mi veríte, či neveríte!
Noviny čítal, od prvej až po poslednú stranu, a tak vedel všetky najnovšie správy.
.....
Obava, že je chorý, ho veľmi trápila.
Rozprávky nie sú len pre deti, ale pre dospelých.
Najprv si našli na brehu dobré miesto, a potom vybalili rybárske náčinie.
.....
Zavolať som vás, a teda chcem počuť vaše názory.
Ešte neviem, či prídem.
Počuť hukot či vlak z diaľnice.

Vety podľa členitosti:

- **Jednočlenné (vetný základ)**
 - menné
 - slovesné
- **Dvojčlenné**
 - Úplné (vyjadrený je podmet)
 - neúplné (podmet je zamlčaný)

Otestuj sa, určuj vety podľa členitosti. Doliny sú zavalené snehom.

Ráno sa zozimilo. Sfúklo ich ako nič. Cveng. Listy oťaželi. Niekedy sa mi zíva.

jednočlenné

dvojčlenné

Určuj, či je vetný základ slovesný alebo menný, do tabuľky zapíš číslo vety.

1. Ráno sa zozimilo.
2. Sfúklo ich ako nič.
3. Cveng.
4. Niekedy sa mi zíva.
5. Čoskoro sa rozprší.
6. Omína ma.
7. Ahoj, maminka!
8. Pravdaže!
9. Ojoj!

slovesný	menný

Rozlišuj úplnú a neúplnú dvojčlennú vetu, vymysli po tri vety a zapíš ich

Úplná

neplná

Precvič si svoje vedomosti zo syntaxe. Pozorne čítaj zadanie otázok.

Z daných viet vypíš prísudky:

Chvíľu kráčali ticho. Budeme sa hrať na zbojníkov. Otec musel odcestovať na služobnú cestu.
Janko je úctivý k starým ľuďom. Naša trieda by bola zvit'azila v zbere.

.....
.....
.....
.....
.....

Aký sklad je medzi podmetom a prísudkom?

- A prirad'ovací
- B prisudzovací
- C určovací

Ktorá z viet je opytovacia zist'ovacia?

- A Prečo nepovedal doma pravdu?
- B Kde sa to schovávaš?
- C Býval si na tejto ulici?

V ktorých možnostiach je pomocné sloveso? Podčiarkni.

Niekedy mám obavy.

Najradšej ide do posilňovne.

Niekedy ma ide roztrhnúť od zlosti.

Občas má poupratovať svoju malú útulnú izbičku.

Určuj vetu: holú, rozvitú, s viacnásobným vetným členom. V ktorej možnosti je správne poradie viet?

- Prechádzali sme sa nielen v parku, ale aj pri vode.
- V diaľke zahrnelo.
- Janka má nádchu.
- Kamarátka je šikovná.
- Ach!

- A rozvitá, s viacnásobným vetným členom, rozvitá, holá, holá
- B s viacnásobným vetným členom, rozvitá, holá, rozvitá, holá
- C s viacnásobným vetným členom, rozvitá, rozvitá, holá, holá

V ktorej možnosti sú všetky vety jednočlenné?

- A Obloha potemnela. Jaj! Stmieva sa. Pôjdeme? Zamorenie ustupuje.
- B Starec a more. Nekrič! Spod dverí zapraš'alo. Mladá generácia musí venovať viac pozornosti faune a flóre.
- C Jaj! Stmieva sa. Starec a more. Omína ma. Krásne strávený čas!
- D Výstavu inštalovali v historickom centre mesta. Nech ti to už nemusím vysvetľovať a pripomínať! Omína ma.

Nájdí možnosť so zamlčaným podmetom.

- A Pri dverách nikto nebol.
- B Pomôžem dnes mame pri varení.
- C Mnohí boli sklamaní.
- D Jano prišiel posledný?

Akej vete hovoríme aj vetný základ?

- A dvojčlennej
- B jednočlennej

V ktorej možnosti je slovesno-menný prísudok.

- A Malé dieťa je pomaly a opatrne.
- B Starý otec je najčastejšie na záhrade.
- C Môj najlepší priateľ je výborný opravár.
- D Nikdy nie je doma!

Ktorá z viet je želacia?

- A Prosím, podaj mi pero!
- B Môžeš mi pomôcť.
- C Kiežby som to vedel!

Over si svoje vedomosti.

Rozčleň vety na jednočlenné (slovesná, menná) a dvojčlenné (úplná, neúplná).

Obloha potemnela.

Jaj!

Výstavu inštalovali v historickom centre mesta.

Stmieva sa.

Pôjdeme?

Zamorenie ustupuje.

Mladá generácia musí venovať viac pozornosti faune a flóre.

Nech ti to už nemusím vysvetľovať a pripomínať!

Starec a more.

Nekrič!

Spod dverí zaprašťalo.

Z daných viet vypíš prísudky:

Martina musela odcestovať za prácou. Nikdy by sme sa neboli vrátili na toto miesto.

Veľakrát sa stávalo zvykom i toto. Nie každý otec je obetavý ako tvoj. Rodičia sú našim celoživotným vzorom.

.....

.....

.....

.....

Akej vete hovoríme aj vetný základ?.....

Aký sklad je medzi podmetom a prísudkom?.....

Napiš jednu želaciu a jednu opytovacu zist'ovacu vetu.

želacia.....

opytovacia zist'ovacia.....

Určuj vetné členy vo vetách. Do rámečkov zapíš celým slovom vetný člen.

1. Ranné slnko zobúdza všetkých spachtošov.

--	--	--	--	--

2. Nikdy nezabudnem na našu skvelú dovolenku.

--	--	--	--	--

3. Mária Terézia a Jozef II. urobili reformu školstva.

--	--	--	--	--

4. Potrebujeme od vás lekársku pomoc.

--	--	--	--	--

5. Vyťažené stromy ostávajú dlho na skládkach.

--	--	--	--	--

6. Mnohí lekári museli odísť do dedín v pralesoch.

--	--	--	--	--

7. Zachveli sa belasé zvončky horca.

--	--	--	--	--

8. Správne vyriešené úlohy vás potešili.

--	--	--	--	--

9. Starší spolužiaci nás milo privítali.

--	--	--	--	--

10. Z jedálne sa trúsi detský národ.

--	--	--	--	--

11. Včera som neprišiel do školy pre chorobu.

--	--	--	--	--

12. Vietor s ťažkou hýbal plné klasy.

--	--	--	--	--

13. Do dvora sa vovalila veľká vlna prachu.

--	--	--	--	--